

Іван Марчук

Ткач уяви

Від портрета-ікони до нескінченного космосу

Іван Марчук – ткач реальності та уяви, людина з давньою та сучасною душею, нащадок великих іконописців, що належали до «Київської школи», який приніс у світ мистецтва та духовності чималі плоди на ниві візантійської творчості. Коли я познайомився з маестро Марчуком у Відні, він постав мені як охоронець порогу між реальним і нескінченим, між земним і небесним; Я вважаю, що він викликав у мені те чарівне і неземне сприйняття, яке неодмінно пережив би чоловік із Західної Європи в присутності геніального живописця ікон. Візантійський Деїсус був широко відкритими дверима для Божественного, і той, хто його зображував, виступав посередником між Христом і людиною. Полотно *«Загублені квіти»* 1995 року фактично проектує перед нашими очима візантійську Діву з Немовлям, захоплену виразом великої ніжності Матері, яка споглядає таємницю буття: чи вилупилися яйця, чи вони розбиті? Яйце життя, джерело всього – перед нами, щоб свідчити про звістку про біль і спасіння; пальці витягнуті і витончені, настільки характерні для персонажів древніх ікон, що вони немов пестять яйця, усвідомлюючи свою одночасну долю смерті і життя; Обличчя, схематичне у своїй яскраво вираженій вертикальності, виявляє інтенсивну, але завжди контрольовану емоцію, яка не залишає місця порожній і марній сентиментальності. Метараціональна монументальність об'єднується і зливається з глибоким людським диханням, виділеним і заколисаним у цілком побутовому та побутовому вимірі. Приємний ритм, заснований на тонкому монохромі, формує сцену; декоративна потреба, а саме своєрідна мантия з кущів і фрагментів нашого досвіду, реліквій нашого життя, прикрашає жінку-матір, як це відбувається на іншому полотні *«Пробудження»* 1992 року, де Діва, що тяжіє у своїй іконографії між візантійським мистецтвом та італійським Відродженням, вкрита цілим Едемським садом у повному розквіті; кольори України м'яко огортають її голову і гордо стоїть мак, з його яскраво-червоним кольором в золоті пшениці. Золото, в візантійських іконах і мозаїках, означало і нагадувало про постійну і повсюдну присутність Божественного в житті людини, яка зібралася на молитву при світлі свічки і полум'я, яке зігріває серце і душу, ми знаходимо в двох знакових полотнах *«Скажи мені правду»* (1994) і *«Я читаю твої думки»* 1999 року: перша – потужна медитація на нестримний потік життя, людина нерухомо дивиться на свічку, яка ось-ось має закінчитися з тонкою та ностальгічною, щоб не сказати мрійливою, емоцією; Його одяг - це, по суті, шкіра, що складається з осколків і фрагментів її життєвого досвіду, в деяких місцях вимальовуються точки або плями інтенсивних кольорів від червоного до бірюзово-синього, це, ймовірно, дорогоцінні камені, які символізують щасливі епізоди життя, серед уламків і реліквій болю; На другому полотні жінка в повній концентрації намагається кинути виклик і зробити так, щоб перешкода фальсифікованого або перерваного спілкування зникла у своєму бажанні побачити та ототожнити думки інших або іншого, з ким встановити емпатичний дискурс через осяяння-

одкровення, що походить від світла свічки, на яку вона наполегливо дивиться, свічка, яку вона тримає в руці в спробі наблизитися і налагодити реальний контакт зі своїм сусідом; На столі стоїть яйце, символ відродження і відкриття і закриття розуму. Великий плащ спогадів вкриває її тіло і голову. Експресіоністична жилка тече в портретах-іконах Івана Марчука; хиткість життя з його вигнанськими муками, з його непевністю, з внутрішніми розбіжностями, які іноді відкриваються одкровенням, а іноді і розпачу, оповідає особисту і колективну історію цілого народу; Неспокій і тривога життя присутні і безперервно відтворюються в його героях. Прикладом у цьому сенсі є робота на полотні *«Зламана мелодія»* 1997 року, в якій двоє чоловіків намагаються скомпонувати гармонію зі своїми зношеними та зламаними музичними інструментами, результатом буде марна спроба, якій судилося не мати жодного ефекту, але якби ми захотіли, керуючись нашою уявою, уявити звуки, що виходять із картини, вийшли б струнні та стогони флейти, яка в основному втілювала б трагічну і пекельну мелодію. У всякому разі, біль, який відчуваєш людина за втрачену космічну і земну гармонію, ніколи не розпадається. Той самий досвід, здається, повторюється і в картині *«Ліричні звуки»* 1994 року: герой обіймає свою скрипку в повній ідентифікації з інструментом і в своїй пристрасній любові намагається вивести назвні тони, голоси, які залишаються замкненими в павутині заборони і безпліддя. Висока духовність візантійської ікони, в сучасності вислову Івана Марчука, роз'їдає у своїй благородній і чистій урочистості зло світу, який щодня руйнується на себе в лещатах воєн і несправедливості, але в той же час містична і воскресла сила священного образу торжествує вірою і надією над уламками і ранами людства, яке ніби втратило, Судячи з усього, основоположні цінності цивілізації. У картинах *«Жовті вишні»* 1995 року та в *«Єві»* 1993 року відсилання до фруктів, з теплими та барвистими тонами, що впливають із монохромного, викликає пульс життя, який оновлюється з зміною пір року, потік соку природи в цих роботах відновлює життєвий ентузіазм у контексті спустошення та самотності. Жовті вишні, які можуть асоціюватися в уяві зі світлом полум'я, матеріалізують посилення на маяк у бурі життя, і Єва, жінка, увічнена у своєму домашньому вимірі перед столом, пропонує нам, серед нежиті «мовчазної» природи, яблуко, яке приносить спасіння та спокуту, а не спокуси та смерть. Єва, жінка *par excellence*, хоче привести нас до нового відкриття та завоювання життя з пристрасстю та запалом. Фігури на картинах Івана Марчука приваблюють розчиненням у душі матерії, від виснаження і перетікання в нескінченність, у ціле, яке могло б бути представлене і обіймама матері-землі, Природи, яка стає кінцевим виправданням нашого існування і яка уособлює нагальну потребу повернення на землю, яка завжди живила, як любляча мати, людини, коли про нього піклуються і поважають. Сьогодні все більше і більше необхідним стає покірне і рефлексивне повернення до селянської цивілізації, яка є основою позитивного соціального прогресу в гармонії з Творінням. Іван Марчук винайшов свій оригінальний і специфічний спосіб живопису, який називається «пльонтанізм», що походить від акту ткацтва, прядіння тканини, і таким чином ми отримуємо ефект хромо-люмінаризму, який означає метод поєднання кольорів без їх накладання, що дозволяє синтезу відбуватися в сітківці ока спостерігача. Французький хімік Мішель-Ежен Шеврель (Анже, 1786 - Париж, 1889) в 1839 році, будучи директором Гобеленської мануфактури, висунув теорію обробки

абсолютних кольорів, отриманих хімічним шляхом, так, якби вони були нитками гобеленів: результатом був кінцевий результат деформації, тканини, яка, виробляючи сплющування, в кінцевому підсумку призвела до зворотного обертання оптичних даних на передньому плані, даючи життя чарівній оптичній ілюзії. Результат, який досягався за допомогою ниток, був пов'язаний з результатом, який виходив у візантійському мистецтві з мозаїчною плиткою; Не випадково Шеврель був пристрасним любителем образотворчого і прикладного мистецтва. Зрештою, «*Пейзажі*» Марчука конкретизують світловий вимір живого екрану з ілюзією глибини різкості, що походить зі світу тканин, на яких химерно й примхливо грає світло; але саме в сучасному телевізійному середовищі оптична ілюзія, мінлива за своїми світловими відтінками, досягає свого максимального виразного апогею завдяки серії світлових імпульсів, розміщених у ряд і які створюють вражаючий прихід і відхід відблисків між ними світло і тіні: у картині «*Сонце зійшло на Дніпрі*» 2004 року, як і на полотні «*Теплий вечір*» 1984 року та в роботі «*Магія місячної ночі*» 2005 року, нитки-кольори техніки Івана Марчука повертають нам живу природу, ніби вона була сформована і побудована електричними імпульсами, мідними дротами, які передають життєдайну енергію світла. Іван Марчук з його циклами «*Чорне і біле. Dialogo*» 2020 року, засновує та споруджує конструкції-риштування, які є даниною біоморфізму: стилізовані істоти з зооморфними та людськими рисами переплітаються у фітоморфізмі, що натякає на гілки рослини, на можливе біле дерево життя, яке виділяється на чорному тлі ночі. Скелет кісток, які набувають вигляду обличчя, рук, птахів, морд, є свідченням динамічного віталізму, відродженого внутрішнім вогнем, який змушує його розжарюватися у своєму ритмічному та живому сьайві. Художник зі своїм циклом «*Погляд у нескінченність*», до якого увійшли роботи орієнтовно з 2008 по 2010 роки, реалізує свою просторову подорож до незвіданих горизонтів: минуле і сьогодення, медитація і мрія разом подорожують галактиками, скасовуючи простір і час; чуттєвість художника знаменує нові шляхи в безмежному блуканні і потоці форм, що зустрічаються і перетинаються в динаміці, передається швидкістю появи і зникнення, яка простежує речовину відбитків з фантастичною консистенцією. Подорож «до нескінченності» в підсвідомість, технологічний сюрреалізм з міжзоряних подорожей. Майстер Іван Марчук своїм автопортретом, з твору «*Час тече*» 1987 року, віддає побожну шану своїй землі та її корінню: з таємничою і статуєтною урочистістю, як візантійська ікона, він пропонує відкрити шлях у майбутнє, яке може і повинно посміхатися всьому людству, якщо воно добре задумане і охороняє дерево життя, яка виникає з нашого розуму, з нашої найглибшої і найбезоднішої сутності, і яку потрібно любити і шанувати. Нарешті, історія людства - це питання коріння.

Джузеппе Уссані д'Ескобар Рим 1 січня 2025